

Anna Burchard, Marta Wnukowicz

Czy warto być wikipedystą? Jakie umiejętności kształtuje redagowanie encyklopedii?

O „Konkursie na artykuł w Wikipedii o zabytku dzielnicy Śródmieście dla uczniów gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych w dzielnicy Śródmieście” dowiedzieliśmy się od jego pomysłodawców. Zachęcali, aby nasi uczniowie przystąpili do projektu. Przyjrzałyśmy się bliżej, jakie są cele konkursu, i doszliśmy do wniosku, że niesie on ze sobą duże walory edukacyjne. Poza tym, że uczniowie zapoznają się z historią zabytków Warszawy, to utrwalają i rozwijają szereg umiejętności, chociażby pracy w grupie (ze wszystkimi zaletami tej metody) czy pracy *online* z wykorzystaniem różnych narzędzi informatycznych. Publikują swoje prace w sieci Internet, dzieląc się wiedzą na zasadach wolontariatu, a także uczą się, w jaki sposób należy przestrzegać praw autorskich. Przekonałyśmy się, że warto realizować taki projekt. Musiałyśmy tylko podjąć decyzję, czy będziemy zachęcać uczniów do wzięcia udziału w konkursie, czy też może warto stworzyć warunki, aby wielu z nich skorzystało z tej możliwości: uznaliśmy, że jesteśmy w stanie szybko zmodyfikować rozkład materiału w klasie I i włączyć do obowiązkowej realizacji projekt wikipedyczny – tak zaczęłyśmy go nazywać. Ta decyzja w niczym nie zaburzała podstawy programowej, a jedynie uatrakcyjniała i urzeczywistniała realizowane treści, a także poszerzała zakres umiejętności uczniów. W projekcie wikipedycznym miało wziąć udział około 180 uczniów, grupy mogły być tylko dwu- lub trzyosobowe – 85 grup, czas realizacji około 2 miesiące i tylko dwóch opiekunów. Ponieważ równolegle na informatyce w klasach II był realizowany inny duży projekt – brało w nim udział również około 180 uczniów – należało bardzo dobrze zorganizować pracę (zarówno swoją, jak i uczniów), przygotować rzetelne materiały, tak żeby uczniowie osiągnęli sukces, a my – żebyśmy podołały równoczesnej realizacji

dwóch rozległych i pracochłonnych projektów. Nie ukrywam, że było to dla nas duże wyzwanie. Jak się później okazało – warte wysiłku. Po zakończeniu projektu uczniowie mieli dużą satysfakcję z wykonanej pracy, a niektórzy rodzice przyszli na zebranie specjalnie z wyrazami podziękowania – docenili dużą wartość edukacyjną projektu wikipedycznego.

Należy jeszcze nadmienić, że uczestnictwo w konkursie było dobrowolne. Wszyscy uczniowie klas I musieli przygotować pracę w ramach realizacji programu nauczania, ale mogli podjąć decyzję, czy chcą ją upublicznić, oddając ją tym samym do oceny komisji konkursowej. Wcześniej prace ocenialiśmy my i wyrażaliśmy zgodę na jej upublicznienie lub nie, jeśli nie spełniała kryteriów konkursowych. Wszyscy uczniowie byli rozliczani z realizacji ustalonego harmonogramu i oceniani za swoją pracę stopniem z informatyki. Uczniowie, którzy niezwykle starannie wywiązywali się z zaplanowanych zadań, byli wyjątkowo twórczy i pomysłowi otrzymali dodatkową nagrodę w postaci podwyższonej o stopień oceny z zachowania.

Na czym polegał projekt? Jakie były etapy jego realizacji?

1. Wprowadzenie do projektu.

Przed wszystkim uczniowie zostali poinformowani o możliwości przystąpienia do konkursu i o jego zasadach. Uzyskali informację o etapach projektu i harmonogramie realizacji. Na początek zapoznawali się z zakresem tematycznym. Jakie obiekty nazywamy zabytkami? Z jakiego obszaru Warszawy mogą wybierać zabytki do opisu? Jakie ulice obejmuje dzielnica Śródmieście? Przeglądali także zasoby Wikipedii: jakie zabytki zostały

już opisane, jakie artykuły ewentualnie chcieliby uzupełnić. Musieli podjąć decyzję, z kim będą pracowali w grupie. Dostali tydzień na to, żeby się zastanowić i zdecydować, jakie zabytki chcieliby opisać. Następnie przypomnieliśmy uczniom i uszczegółowiliśmy informacje dotyczące praw autorskich, zapoznaliśmy ich z zasadami, jakimi rządzi się w tej kwestii Wikipedia. Otrzymali wzory dokumentów, które muszą przedłożyć osobie wyrażającej zgodę na publikację informacji czy zdjęć, a także adres Wiki, na który taką zgodę muszą przesłać – oczywiście takie ewentualne działania musiały być podejmowane za naszą wiedzą i zgodą, a czasem przy współpracy z rodzicami. Przed przystąpieniem do zbierania materiałów otrzymali także zalecenia bibliograficzne zgodne z wymaganiami Wikipedii oraz zapoznali się z zasadami redagowania haseł. Dopiero wtedy mogli założyć konto w Wikipedii i zarejestrować się w konkursie.

2. Zbieranie materiałów. Praca w edytorze – weryfikacja informacji. Kompresja plików graficznych.

Praca wymagała od uczniów dużego zaangażowania i odpowiedzialności. Przy tak dużej liczbie uczniów oczywiste było, że nie wszystkie prace będą na tyle świetnie opracowane, żeby mogły być opublikowane. Dlatego, na początek, prosiliśmy, żeby wszystkie zebrane informacje zmieścili w dokumencie edytora tekstu. Taki zabieg pozwolił nam sprawdzić, na ile są one wiarygodne i wystarczające – mogliśmy ukierunkować uczniów, wskazać im ewentualne braki i prosić o uzupełnienie. Ponadto pozwalał na ocenę umiejętności posługiwania się edytorem tekstu – otrzymywali stopień za zgodność z podanymi zasadami formatowania. Przy okazji uczniowie zdali sobie sprawę z zasadności używania poznanych opcji edytor tekstu.

Zdjęcia obiektów, które wykonali, musieli poddać obróbce tak, żeby nadawały się do zamieszczenia w sieci – pliki musiały mieć niedużą pojemność, ale równocześnie świetną jakość. Zamieszczając autorskie zdjęcia, musieli przekazać Wikipedii dokumenty, w których informowali użytkowników, na jakich zasadach udostępniają grafikę. Informacja taka musiała się również pojawić przy zamieszczonym zdjęciu w Wikimedii, w przeciwnym razie administratorzy encyklopedii byłiby zmuszeni do usunięcia grafiki.

3. Publikowanie pracy w brudnopisie Wikipedii. Dyskusje z administratorami encyklopedii.

Kolejnym etapem było zamieszczenie opracowanych informacji w brudnopisie Wikipedii. I tu

należało zapoznać uczniów z językiem Wiki. Pokazaaliśmy im, w jaki sposób sprawnie budować stronę WWW, otrzymali gotowe szablony, z których mogli skorzystać, ale również mieli prawo poszperać w materiałach Wikipedii i wykorzystać inne wzory. Świetnie dawali sobie radę, samodzielnie zapoznawali się z materiałami dotyczącymi obsługi Wiki.

Naszym zadaniem było również przygotowanie młodzieży na to, że ich pracę mogą oceniać zupełnie nieznanie im osoby. Sugerowaliśmy, w jaki sposób powinni reagować na uwagi i jak dyskutować.

4. Sprawdzenie pracy i publikacja artykułu.

Prace uczniów sprawdzaliśmy w brudnopisach Wikipedii. Jeśli uznaliśmy, że są zgodne z wymaganiami tego portalu (zapis bibliograficzny, niepowtarzalność artykułów, wystarczająca ilość informacji, zgodność z tematem, rzeczowe i encyklopedyczne słownictwo, linki do nowych pojęć), proponowaliśmy autorom opublikowanie pracy i udział w konkursie.

Z czym dzieci musiały się zmierzyć?

Przed wszystkim, zbierając materiały do artykułu, nie wolno korzystać z haseł Wikipedii. Jako stali użytkownicy tej encyklopedii musieli zmierzyć się z wyzwaniem poszukania informacji w innych źródłach. Otrzymali zalecenia, że źródła muszą być wiarygodne, to znaczy mogą to być na przykład:

- wydawnictwa akademickie (w formie książkowej lub elektronicznej),
- wydawnictwa naukowe (w formie książkowej lub elektronicznej),
- prasa naukowa (w formie książkowej lub elektronicznej),
- muszą być zweryfikowane w minimum jednym innym źródle,
- preferowane są źródła drukowane (wymóg organizatorów projektu).

Nie wolno im było korzystać z żadnej encyklopedii. Mogli zamieszczać linki do innych wiarygodnych stron. Zdjęcia, które umieszczali w artykule, musieli wykonać samodzielnie, ewentualnie mogli je pobrać z Wikipedii, przestrzegając praw licencji dołączonej przez autora. Jeżeli zamierzali sfotografować zabytek w środku, musieli poprosić o pisemną zgodę właścicieli budynku – tak było chociażby w przypadku domu Braci Jabłkowskich: http://pl.wikipedia.org/wiki/Dom_Towarowy_Braci_Jab%C5%82kowskich_w_Warszawie – od 2010 roku artykuł był modyfikowany przez innych użytkowników encyklopedii.

Niektórzy przeprowadzali wywiady z właścicielami budynków. Niekiedy byli zmuszeni pogodzić się z faktem niewyrażenia przez nich zgody na publikację. Tak było w przypadku właścicieli budynku, w którym mieści się jeden z warszawskich teatrów. Widocznie dzieci na początku wywiadu nie wyjaśniły wystarczająco, jakie są zasady zamieszczania artykułów w Wikipedii. Dla nich oczywiste było, że wszyscy korzystają z tej encyklopedii i znają zasady jej funkcjonowania w sieci. Przeprowadziły ciekawą rozmowę, mogły zrobić zdjęcia w środku budynku, a kiedy przyszło do podpisania zgody na publikację, właściciele zastrzegli sobie, że autorzy artykułu będą ich informowali o każdej zmianie, jaka zostanie dokonana w artykule. Niestety był to warunek nie do spełnienia i uczniowie z żalem musieli zrezygnować z zamieszczenia z takim trudem zdobytych ciekawych informacji. Musieli uporać się z odmową. Mimo porażki była to świetna lekcja dla wszystkich uczestników projektu, unaoczniała bowiem, że prawa autorskie to nie fikcja i że należy je szanować.

Podczas zbierania materiałów uczniowie natknęli się również na prozaiczne przeszkody, które musieli pokonać. Jeżeli chcieli samodzielnie, bez opieki dorosłych skorzystać ze zbiorów Biblioteki Narodowej czy innych zbiorów archiwalnych, musieli mieć zgodę dyrekcji szkoły. Dlatego, pod naszym kierunkiem, redagowali potrzebne pisma, a potem samodzielnie załatwiali sprawy urzędowe – w sekretariacie szkoły i bibliotekach.

Przed autorami artykułów stało jeszcze jedno wyzwanie. Ich projekty podlegały ocenie nie tylko nauczyciela. Administratorzy Wikipedii, a także inni jej użytkownicy włączyli się w redagowanie haseł konkursowych. Pierwszą reakcją młodzieży był lęk i gniew – przecież biorą udział w konkursie, a ktoś modyfikuje ich pracę! Uczniowie, którzy mieli swoją koncepcję na przedstawienie zagadnienia, musieli podjąć rzeczową dyskusję i zmierzyć się z konstruktywną krytyką. Poza tym spotkali się z niezwykłą życzliwością społeczności wikipedycznej – recenzenci służyli radą, wskazówką i pomocą.

Uczniowie, pisząc artykuł, musieli korzystać z różnych źródeł. Mieli świadomość, że nie wolno im popełnić plagiatu. Wielu z nich było przyzwyczajonych, że przygotowują pracę, sklejając ją z fragmentów kilku innych prac pobranych z sieci. Teraz byli zmuszeni do dokładnego przeczytania materiałów i samodzielnego zredagowania tekstu. Czuli brzemień odpowiedzialności. W Wikipedii robot sprawdza artykuły pod kątem

ewentualnego plagiatu, a administratorzy czuwają, czy autor napisał artykuł własnymi słowami, czy tekst jest zbliżony do oryginału. Jedna grupa spotkała się z zarzutem: *mam takie wrażenie, że hasło to jest od początku do końca skopiowane. Tak nie wolno. Wiem, że trudno jest samodzielnie napisać sensowny tekst, ale moja rada jest następująca: przeczytaj jak najwięcej materiałów o (...). Potem zamknij je, odejdz od nich na trochę i mając wiedzę w głowie, napisz **własnymi słowami**. Bo dopóki masz otwarte różne książki, to nie jesteś w stanie wyzwolić się od ich wzoru, nawet nieświadomie*. Dzieci były rozżalone, twierdziły, że samodzielnie napisały tekst (wcześniej również zwróciliśmy na to uwagę, ale znając zakres słownictwa autorów, pozwoliliśmy na zamieszczenie pracy). Po ponownej rozmowie z nami i po głębszym zastanowieniu uczennice przyznały po części rację autorowi komentarza – przemyślały i ponownie zredagowały artykuł.

Zdarzył się również przypadek, że robot Wikipedii rozpoznał plagiat, ale okazało się, że uczniowie wykorzystali informacje z prowadzonej przez siebie strony, a przecież z robotem nie da się dyskutować! Musieli jeszcze raz, ale innymi słowami przedstawić zagadnienie. Sądzymy, że właśnie konieczność zapisania własnymi słowami informacji, z którymi się zapoznali w materiałach źródłowych i to w formie encyklopedycznej, przysparzała uczniom najwięcej problemów.

Niewątpliwie udział w konkursie był dla nas wszystkich wspaniałym doświadczeniem. Młodzież zyskała bardzo dużo życiowej mądrości, nie tylko wiedzy dotyczącej wybranego zabytku Warszawy (tej tak naprawdę niewiele). Najbardziej cenne było to, że mogli podzielić się swoją wiedzą i wynikami swojej pracy z innymi. Musieli rozwiązać szereg praktycznych problemów, które pojawiły się w różnych momentach realizacji projektu – zmierzyć się z krytyką, uporać z odmową, spełnić wymagania formalne. Była to ich pierwsza poważna publikacja. Mieli świadomość, że z informacji, które przekażą, będą korzystać ludzie na całym świecie.

Nagrodzone projekty naszych uczniów (w międzyczasie artykuły mogły zostać zmodyfikowane przez innych wikipedystów):

I miejsce – artykuł dotyczący wiaduktu Markiewicza – http://pl.wikipedia.org/wiki/Wiadukt_im._Stanis%C5%82awa_Markiewicza_w_Warszawie

II miejsce – artykuł na temat baszty Mostowej – http://pl.wikipedia.org/wiki/Baszta_Mostowa_w_Warszawie

III miejsce – artykuł o kamienicy Karmelitów Bosych – http://pl.wikipedia.org/wiki/Kamienica_Karmelit%C3%B3w_Bosych_w_Warszawie

Jak rozpocząć projekt wikipedyczny? Skąd pobrać materiały?

Zachęcamy do przeczytania informacji zawartych na stronie http://pl.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Projekty_szkolne_i_akademickie.

Znajdą tam Państwo szereg porad, w jaki sposób samodzielnie opracować i upublicznić projekt dla uczniów, lub informację, jakie projekty są obecnie realizowane przez innych i w jaki sposób do nich dołączyć. Jest tam dużo praktycznych rad i wskazówek, a także szablonów, jak również szczegółowa informacja dotycząca licencji i na jakich można upubliczniać materiały i gotowe zalecenia dla uczniów i nauczycieli. W brudnopisie można przećwiczyć tworzenie strony. Funkcjonuje również grupa wsparcia społeczności wikipedystów, która chętnie udziela porad. Istnieje

także możliwość skorzystania z warsztatów, które wikipedyści przeprowadzą w szkole, jeśli zgłosimy takie zapotrzebowanie – oczywiście odpowiednio wcześniej.

Praca nad projektem wymaga dużego zaangażowania, ale dla osób zainteresowanych jest nieocenionym źródłem doświadczeń. Jak możemy przeczytać w Wikipedii: *Podstawową przewagą tego typu projektu nad zwykłym zadaniem domowym jest to, że uczeń lub student ma do czynienia z sytuacją wziętą z życia, co oznacza, że jest to nie tylko bardziej rozwijające, ale też i bardziej dla niego interesujące (na zasadzie „cały świat zobaczy mój wkład”), co zazwyczaj skutkuje dużo większym zaangażowaniem.*

Anna Burchard jest nauczycielem zajęć komputerowych w Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 42 w Warszawie, współpracuje z Centrum Edukacji Teleinformatycznej
Marta Wnukowicz jest nauczycielem technologii informacyjnej w Gimnazjum Dwujęzycznym nr 42 w Warszawie, współzałożycielem, trenerem i wykładowcą w Centrum Edukacji Teleinformatycznej

Artykuł o kamienicy Karmelitów Bosych w Wikipedii